

Handläggare: Björn Johansson
Telefon: 08 508 33 818

Till
Utbildningsnämnden
2009-02-12

En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr 323-0017/2009

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande:

1. Utbildningsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remiss om "En hållbar lärarutbildning", SOU 2008:109.
2. Omedelbar justering.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Sammanfattning

I betänkandet föreslås en grundlärarutbildning med fyra inriktningar (förskolan, förskoleklassen och grundskolans åk 1-3, grundskolans åk 4-6 samt fritidshemmen) och ämneslärarutbildning med fyra inriktningar (allmänna ämnen, grundskolan åk 7-9, allmänna ämnen gymnasieskolan, praktiska ämnen samt estetiska ämnen. Utbildningarna ger både en lärarexamen och en generell examen. För vissa, men inte alla lärarutbildningar föreslås påbyggnadsutbildning som ger behörighet för nästa skolenivå. En särskild kortare lärarutbildning föreslås för dem som har relevanta akademiska poäng i ämnena. Ingen särskild lärarutbildning för vuxenutbildningen och PU/KY föreslås. Vissa utbildningar blir längre och andra kortare än de nuvarande. En gemensam utbildningsvetenskaplig kärna för alla lärarutbildningar bestående av åtta olika moment föreslås. Inom grundskolans åk 7-9 och gymnasieskolans allmänna ämnen rekommenderas fasta tvåämneskombinationer. Lämplighetsprov för behörighet till lärarutbildning föreslås och utredningen föreslår även skärpta behörighetskrav när det gäller vilka ämnen och nivån på dessa från gymnasieskolan som ska krävas. Dimensionering

av lärarutbildningen föreslås ske genom en bedömning av behovet som genomförs av Högskoleverket och Skolverket. Universitet och högskolor föreslås få ansöka om rätt att utfärda de nya examina. En rad åtgärder föreslås som syftar till en förbättrad verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Bl.a. föreslås VFU utgöra ett eget moment med särskild examination och att ersättningen till skolhuvudmännen höjs. Ett antal åtgärder föreslås för att stärka det utbildningsvetenskapliga området inom högskolan och samverkan mellan skolhuvudmännen och lärosätena. Bl.a. föreslås 16 nationella ämnesdidaktiska centra. Frågan om hur ett system för fortbildning/kompetensutveckling av lärare kan organiseras och finansieras föreslår utredningen bör utredas närmare.

Den nya lärarutbildningen föreslås starta höstterminen 2010. Ingen intagning till lärarutbildningen under läsåret 2009/10 föreslås ska ske. Utredningen anser att dess förslag inte kommer att innebära några kännbara merkostnader jämfört med nuvarande lärarutbildning.

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på utredningens förslag. Förvaltningen vill dock understryka vikten av att, oavsett längd, de nya lärarutbildningarna utnyttjar den tid som står till förfogande effektivt. Förvaltningen anser att en generell möjlighet till påbyggnad för behörighet till nästa stadium bör finnas och vara tydliggjord. Förvaltningen anser vidare att benämningen grundlärare inte är tillfyllest. Om ingen annan benämning kan hinnas föreslår förvaltningen att istället för två lärarutbildningar, grundlärare och ämneslärare, en lärarutbildning med samma 8 inriktningar som de föreslagna införs. Förvaltningen anser även att istället för de föreslagna utbildningarna till F-3-, 4-6- och 7-9- lärare istället ska finnas F-3-, 3-6- och 6-9-lärare. Enligt förvaltningens uppfattning ger en sådan utformning bl.a. bättre möjligheter för skolhuvudmännen, utifrån de olika sätt grundskolan organiseras på, att effektivare kunna tillgodogöra sig den kompetens de nya lärarutbildningarna ger. Kostnaderna för bl.a. de kompletteringsutbildningar som kommer att bli nödvändiga för nu verksamma lärare som kommer att bli obehöriga är inte beräknade och ingen finansiering finns föreslagen i denna del. De förändringar i lärarutbildningen utbildningen föreslår är omfattande och utifrån de negativa erfarenheter, som utredningen själv tar upp, infördes den nuvarande lärarutbildningen för hastigt och den forcerade tidsplanen bidrog starkt till att en mängd problem uppstod. Planeringen/implementeringen inför genomförandet, själva genomförandet och utvärderingen av de nya lärarutbildningarna är en innehålls- och tidsmässigt omfattande process som måste ges goda både tidsmässiga och ekonomiska förutsättningar för att lyckas.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom gymnasieavdelningen i samverkan med grundskole-, vuxen-, kvalitets- och personalavdelningarna.

Bakgrund

Utbildningsnämnden har av Kommunstyrelsen fått yttra sig över den särskilda utredaren Sigbrit Frankes förslag till en ny lärarutbildning; "En hållbar lärarutbildning", SOU 2008:109.

Nuvarande utformning av lärarutbildningen med en gemensam lärarexamen har fått kritik för bristande vetenskaplig grund, alltför stor valfrihet för de studerande och att viktiga kunskapsområden saknas. Lärarutbildningen har svårigheter att attrahera sökande och andelen studerande som avbryter utbildningen är stor.

Utgångspunkter för utredningen har varit:

- ° lärarutbildningen ska vara en akademisk utbildning
- ° lärarutbildningen ska präglas av långsiktighet, professionalitet, effektivitet och hög kvalitet
- ° lärarutbildningen ska ge de blivande lärarna en gedigen grund som under yrkeslivet byggs på med kontinuerlig kompetensutveckling
- ° lärarutbildningens attraktionskraft och status behöver höjas

En hållbar lärarutbildning innebär enligt utredaren att:

- ° lärarutbildningen inte ska bli föremål för genomgripande förändringar vart tionde år
- ° lärarutbildningen ska ge de blivande lärarna en solid kunskapsbas och effektiva redskap för att kunna utöva yrket på ett professionellt och tryggt sätt
- ° lärarutbildningen ska ge ämneskunskaper som vilar på vetenskaplig grund och som utgår från ett ämnesdidaktiskt perspektiv

- ° aktuell kontakt med verksamhetsfältet ska garanteras genom relevant VFU på kvalitetssäkrade fältskolor och tidsbegränsade förordnanden för lärarutbildare från skolväsendet
- ° endast de universitet och högskolor som uppfyller kraven vid prövning av examensrätt får förtroendet att bedriva lärarutbildning inom en eller flera inriktningar
- ° yrkesverksamma lärare ska få kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling

Utredningen har analyserat kompetensbehovet för lärare för olika ålderskategorier och skolformer. Denna analys har resulterat i en uppdelning av innehållet på tre nivåer:

- ° övergripande perspektiv som ska präglade hela lärarutbildningen
- ° centrala kunskaper och färdigheter som alla lärare behöver
- ° kunskaper och färdigheter som är specifika för verksamhet i en viss ålderskategori eller skolform

Utredningen föreslår en lärarutbildning med en gemensam utbildningsvetenskaplig kärna och ett antal tydliga inriktningar. Två nya yrkesexamina, grundlärare och ämneslärare föreslås ersätta den nuvarande lärarexamen.

Grundlärarutbildningen innehåller fyra inriktningar:

- ° förskolan.
- ° förskoleklassen och grundskolans åk 1-3
- ° grundskolans åk 4-6
- ° fritidshemmen.

Ämneslärarutbildningen innehåller fyra inriktningar:

- ° allmänna ämnen grundskolans åk 7-9
- ° allmänna ämnen gymnasieskolan och vuxenutbildningen
- ° yrkesämnen gymnasieskolan och vuxenutbildningen
- ° praktiska och estetiska ämnen.

Samtliga inriktningar, förutom yrkesexamen, kommer även att ge en generell examen.

Utredningens förslag och förvaltningens synpunkter

Förvaltningen vill inledningsvis framföra sin huvudsakligen positiva inställning till utredarens förslag om en ny struktur för lärarutbildningen och utbildningarnas innehåll. Utredningens olika förslag avseende behörighet till lärarutbildning, lärarutbildningens struktur, innehåll och dimensionering bör öka utbildningarnas attraktivitet och leda till fler sökande per plats. Med en ökad koncentrerings/profilering av lärarutbildningarna ges även betingelser för att de studerande i ämnesgrupperna kommer att bestå av lärarstuderande vilket ger optimala betingelser för ämnesmässig och didaktisk integration och därmed en ökad effektivitet. Genom smalare utgångar kan även precisionen i de nya lärarutbildningarna öka när det gäller åldersrelevans och utbildningsinnehåll. Förvaltningen anser dock att de olika inriktningarna inom grundlärarutbildningen bör utformas något annorlunda än vad utredningen föreslår. Istället för inriktningarna Förskoleklassen – åk 3, åk 4 - 6 och åk 7 - 9 föreslår förvaltningen inriktningarna Förskoleklassen - åk 3, åk 3 - 6 och åk 6 - 9. Detta ger en större flexibilitet, högre tjänstbarhet och en bättre anpassning till hur organseringen av grundskolan nu sker. Förvaltningen anser även att möjligheten att komplettera lärarutbildning för behörighet till nästa nivå saknas eller inte är tydligt påvisade i utredningen. Förvaltningen anser vidare att bl.a. de kostnader som kommer att uppstå för behörighetskomplettering för nu verksamma lärare varken är tillräckligt belysta, kostnadsberäknade eller finansierade. Utredningen är omfattande och innehåller i anslutning till struktur- och innehållsfrågorna många andra förslag. Förvaltningen har valt att redovisa huvuddelen av utredningens förslag och ger sina synpunkter i anslutning till respektive förslag.

Lärarutbildningens gemensamma innehåll

Utredningens förslag:

Följande övergripande perspektiv ska särskilt präglade lärarutbildningen:

- vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt
- historiskt perspektiv
- internationellt perspektiv
- informations- och kommunikationsteknik som utbildningsresurs

Förvaltningen synpunkter

I nu gällande läroplaner återfinns ett historiskt perspektiv, ett miljöperspektiv, ett etiskt perspektiv och ett internationellt perspektiv. Två av dessa, det historiska och det internationella perspektivet, återfinns i utredningens förslag om vilka perspektiv som ska prägla all lärarutbildning. Miljöperspektivet och det etiska perspektivet saknas i utredningens förslag. Utredningen föreslår även att perspektivet ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt samt perspektivet informations- och kommunikationsteknik som utbildningsresurs ska prägla all lärarutbildning.

Lärarutbildningen ska utbilda lärare som utifrån de statliga styrdokument, bl. a. läroplanerna, bedriver undervisning. Förvaltningen menar att de övergripande fyra perspektiv som präglar läroplanerna även bör prägla lärarutbildningen. Utbildningen bör även präglas av ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt och det övergripande perspektiv om informations- och kommunikationsteknik som utredningen förslår. Förvaltningen anser att samhällsförändringen i samband med migrationen medfört att även ett multikulturellt- och flerspråkighetsperspektiv bör prägla lärarutbildningen. I samband med perspektivet informations- och kommunikationsteknik saknar förvaltningen i utredningen, särskilt i samband med vuxenutbildningen, en diskussion och förslag kring distansutbildningens roll i lärarutbildningarna.

Utredningens förslag:

För läraryrket centrala och generella kunskaper och färdigheter ska samlas i en utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng (hp). Denna bör omfatta följande åtta moment, vardera 7.5 hp:

- Utbildningens organisation och villkor, demokratins grunder
- Läroplansteori och didaktik
- Vetenskapsteori, forskningsmetodik och statistik
- Utveckling och lärande
- Specialpedagogik
- Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap
- Bedömning och betygssättning
- Utveckling och utvecklingsarbete

Förvaltningens synpunkter

I den nuvarande lärarutbildningen finns ett gemensamt allmänt utbildningsområde (AUO) omfattande 90 hp. AUO består av för läraryrket centrala kunskapsområden samt tvärvetenskapliga studier. Innehåller bl.a. frågor om lärande, undervisning, specialpedagogik, barns socialisation, livsvillkor, skolans samhällsuppdrag, värdegrund och demokratifrågor. Inom AUO ligger 15 hp VFU och 15 hp examensarbete.

Utredningens förslag innebär en tydligare strukturering och angivande av vad den gemensamma utbildningsvetenskapliga kärnan ska innehålla. Den nuvarande lärarutbildningen har kritiserats för att brister vad avser konflikthantering, ledarskap, bedömning och betygssättning, utveckling och uvecklingsarbete, något som nu tydliggörs ska ingå i all lärarutbildning.

Utredningen föreslår en gemensam kärna om 60 hp jämfört med 90 hp idag. De sammanlagt 30 hp för VFU och examensarbete som nu ingår i AUO föreslår utredningen ska läggas utanför den gemensamma kärnan som egna moment.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag om en gemensam utbildningsvetenskaplig kärna. Varje moment i kärnan anger utredningen till 7.5 hp. Beroende på vilken lärarutbildning det gäller bör en anpassning av de olika momentens tyngd kunna göras.

Utbildningarnas längd och lärarexamina

Enligt utredningens förslag blir vissa av de föreslagna lärarutbildningarna längre och andra blir kortare än idag. Utbildningarnas innehåll struktureras och styrs även på ett tydligare sätt än idag och innehållet blir delvis annorlunda.. Förvaltningen vill inledningsvis understryka vikten av att de nya lärarutbildningarna, oavsett längd, organiseras på ett sådant sätt och får ett sådant innehåll att den tid som står till förfogande för lärosätena och för de studerande utnyttjas på ett effektivt sätt. Förvaltningen vill även understryka att de föreslagna utbildningarna är grundutbildningar vilka aldrig kan bli heltäckande. Bl.a. utifrån detta skäl är goda möjligheter till fortsatt kompetensutveckling för lärare i form av kompletterande utbildning mycket angelägen

Utredningen föreslår två nya yrkesexamina; grundlärarexamen och ämneslärarexamen, vardera med fyra inriktningar. Grundlärarna får en bred ämneskompetens för att undervisa i förskola, förskoleklass, fritidshem, och åk 1-6. Ämneslärarna får en smalare ämneskompetens med fördjupade ämneskunskaper för att undervisa i grundskolans åk 7-9, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Förvaltningen anser att benämningen grundlärare inte är bra. Bl.a. kan man få felaktiga associationer till grundskollärare, vilket inte stämmer då ju ämneslärarna för åk 7-9 inte ingår i begreppet grundlärare. Förvaltningen föreslår, om inte en lämpligare benämning kan hittas, att istället en yrkeslärarexamen med de föreslagna åtta olika inriktningarna införs.

Grundlärarutbildning – fyra inriktningar

Utredningens förslag:

Förskola

(Grundlärar- och kandidatexamen, 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- Examensarbete	15 hp
- Barns utveckling	15 hp
- Omsorg, fostran och lärande	15 hp
- Grundläggande läs- och skrivinlärning	7.5 hp
- Grundläggande matematikinlärning	7.5 hp
- Grundläggande naturvetenskap och teknik	7.5 hp
- Estetiska lärprocesser och uttryckssätt	7.5 hp
- Barndom i historisk och nutida kontext	7.5 hp
- Förskolan i samverkan	7.5 hp

(180 hp)

Förskola påbyggnad (Förskola och förskoleklass)

(Grundlärar- och magisterexamen, 3 + 1 år)

Innehåll:

- VFU i förskoleklass	7.5 hp
- Examensarbete	15 hp
- Svenska	15 hp
- Matematik	15 hp
- Valfri fördjupningskurs	7,5 hp (60 hp)

Förvaltningens synpunkter

Den nuvarande utbildningen omfattar 210 hp (3.5 år) och ger behörighet även för förskoleklassen. Den föreslagna utbildningen omfattar 180 hp (3 år) och ger behörighet endast till förskolan. För att även erhålla behörighet till förskoleklassen krävs enligt utredningens förslag en påbyggnadsutbildning om ytterligare 60 hp (1 år).

I den nuvarande utbildningen ingår minst 15 hp i vardera läs- och skrivutveckling och matematikutveckling. I den nu föreslagna 3-åriga utbildningen ingår läs- och skrivinläring och matematikinläring med vardera 7.5 hp. Dessutom 7.5 hp naturvetenskap och teknik och 7.5 hp i estetiska läroprocesser och uttrycksätt. Påbyggnadsutbildningen ger ytterligare 15 hp svenska och matematik.. Dvs 22.5 hp jämfört med dagens minst 15 hp i dessa ämnen. Dessutom en valfri fördjupningskurs om 7.5 hp.

Förvaltningen ser fördelarna med möjligheten till två olika kompetensnivåer här, dvs en treårig utbildning som ger behörighet för förskolan och en fyraårig utbildning som ger behörighet även för förskoleklassen. Förvaltningen föreslår dock en annan lösning. Den normala utbildningsgången bär vara en fyraårig utbildning men med möjlighet att endast gå tre år och då erhålla en behörighet begränsad till förskolan. För de som väljer tre år ska det vara möjligt att senare, genom en kompletteringsutbildning, erhålla behörighet även för förskoleklassen.

Utredningens förslag:

Förskoleklassen och grundskolans åk 1-3
(Grundlärarexamen och magisterexamen, 4 år)
(Kandidatexamen kan tas ut efter 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- Examensarbete	30 hp
- Svenska	45 hp
- Matematik	30 hp
- Engelska	15 hp
- SO	15 hp
- NO	15 hp
	(240 hp)

Förvaltningens synpunkter

Den nuvarande utbildningen omfattar 210 hp (grundnivå 3.5 år) eller 240 hp (avancerad nivå 4 år). Minst 15 hp i läs- och skrivinläring och matematik ingår. Beroende på hur de studerande väljer kan dock omfattningen bli större. I den nu föreslagna utbildningen om 4 år ingår 45 hp svenska, 30 hp matematik och 15 hp engelska.

När det gäller SO och NO i nuvarande utbildning väljer de studerande antingen 45 hp NO eller 45 hp SO. I den nu föreslagna utbildningen läser alla 15 hp NO och 15 hp SO. Det är alltså en större bredd på den nu föreslagna utbildningen främst på bekostnad av omfattningen av NO och SO. Examensarbetet om 30 hp kan förläggas inom ett ämne.

I utbildning till förskollärare/förskoleklassen ingår 7,5 hp estetiska läroprocesser och uttryckssätt. Detta finns inte med i lärarutbildningen till förskoleklassen och grundskolans åk 1-3. Förvaltningen anser att detta på något sätt bör ingå även i utbildningen till förskoleklassen och grundskolans åk 1-3. Detta didaktiska perspektiv är viktigt även för denna åldersgrupp.

Till skillnad från förskoleutbildningen som föreslås vara påbyggbar för behörighet till förskoleklassen föreslår inte utredningen en påbyggnadsutbildning till denna utbildning som ger behörighet till åk 4-6. Det dessa saknar är 15 hp i NO eller SO samt anpassning i svenska, matematik och engelska. Förvaltningen anser att en sådan utbildning ska erbjudas och tydliggöras. Som framgår nedan av förvaltningens synpunkter på lärarutbildningen avseende åk 4-6 anser

förvaltningen att denna ska omfatta åk 3-6 istället. Detta medför att även en påbyggnadsutbildning bör omfatta detta spann. För övrigt tillstyrker förvaltningen utredningens förslag i denna del.

Utredningens förslag:

Grundskolans åk 4-6

(Grundlärarexamen och magisterexamen, 4 år)

(Kandidatexamen kan tas ut efter 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60	hp
- VFU	30	hp
- Examensarbete	30	hp
- Svenska	30	hp
- Matematik	30	hp
- Engelska	15	hp
- SO	15/30	hp (specialisering)
- NO	15/30	hp (specialisering)
	(240	hp)

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande utbildning omfattar 210 hp (grundnivå 3.5 år) eller 240 hp (avancerad nivå 4 år). Denna utredning föreslår en 4-årig utbildning med 30 hp i svenska och matematik, 15 hp i engelska och 15 eller 30 hp i NO respektive SO. Examensarbetet om 30 hp kan förläggas inom ett ämne. På samma sätt som den föregående utbildningen föreslås en ämnesbredd till förfång för ämnesdjuget. Dagens lärare har ett större djup i vissa ämnen (45 hp eller mer) men är i gengäld "smalare". Förvaltningen är tveksam till om utredningens förslag om 15 alternativt 30 hp avseende NO är tillräckligt för denna lärarkategori. Förvaltningen är även tveksam till att området estetiska lärprocesser och uttryckssätt saknas i denna utbildning

Förvaltningen anser att åldersspannet för denna utbildning bör omfatta åk 3-6, istället för åk 4-6. Endast knappt 1 procent av skolorna (0,4 procent av eleverna)

organiseras för närvarande som 4-6. Ett åldersspann om 3-6 istället för 4-6 medför en högre flexibilitet och tjänstbarhet hos de nya lärarna. Det medför även en överbryggningsseffekt avseende lärarnas kunskaper ur ett utvecklingspedagogiskt perspektiv. Förvaltningens förslag om spannet 3-6 kombinerat med förslaget om spannet 6-9 (se nedan) ger, enligt förvaltningens uppfattning, bättre möjligheter för skolhuvudmännen, att utifrån de olika sätt grundskolan organiseras på, effektivare kunna tillgodogöra sig den kompetens de nya lärarutbildningarna ger.

Inte heller för denna lärarkategori föreslår utredningen någon påbyggnadsutbildning till åk 7-9. För behörighet till åk 7-9 behövs 90 hp i förstaämnet och 60 hp i andraämnet. 4-6-lärarna kommer enligt utredningens förslag att ha 30 hp i svenska, matematik (dessutom ev 30 hp om examensarbetet utförts inom något av dessa ämnen) och skulle behöva ytterligare 90 (eller 60) hp för att bli behöriga till åk 7-9. Som framgår nedan av förvaltningens synpunkter på lärarutbildningen avseende åk 7-9 anser förvaltningen att denna ska omfatta åk 6-9 istället. Detta medför att även en påbyggnadsutbildning bör omfatta detta spann. Förvaltningen anser att en sådan påbyggnadsutbildning ska erbjudas och tydliggöras.

Utredningens förslag:

Fritidshem

(Grundlärarexamen och magisterexamen, 4 år)

(Kandidatexamen efter 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60	hp
- VFU	30	hp
- Examensarbete	30	hp
- Fritidspedagogik och lärande	60	hp
- Ett sidoämne	30	hp*
- Ett andra sidoämne	30	hp*

* Behörig att undervisa i förskoleklassen och upp till och med åk 6 om svenska, engelska, matematik o.s.v. väljs som sidoämnen

Förvaltningens synpunkter

Utbildningen omfattar idag 210 hp (3.5 år) och föreslås nu omfatta 240 hp (4 år). Utbildningen har få studerande, endast 1-200 per år. Förvaltningen tillstyrker förslaget i denna del med tillägget att området estetiska läroprocesser och uttryckssätt bör finnas med i denna utbildning.

Ämneslärarutbildning – fyra inriktningar

Utbildningarna gemensam under termin 1-6. Inför termin 7 väljs inriktning.

Utredningens förslag:

Allmänna ämnen, två ämnen, grundskolans åk 7-9 och vuxenutbildningen (Ämneslärarexamen och magisterexamen, 4 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- (Examensarbete	30 hp)
- Första undervisningsämne (inkl examensarbete)	90 hp
- Andra undervisningsämne	60 hp

(240 hp)

För undervisning i ett tredje ämne åk 7-9, alternativt komplettering med 30 hp vardera i de två ämnena för undervisning i gymnasieskolan, tillkommer 60 hp (1 år) som ger masterexamen

Ämneskombinationer:

17 tvåämneskombinationer föreslås grupperade som svenska/språk, svenska /SO, språk, SO, matematik/NO och NO.

Blockbetygen föreslås i utredningen ”Mål och uppföljning i grundskolan” (SOU 2007:28) ska utgå och betyg ska ges i samhällskunskap, historia, religionskunskap och geografi, respektive fysik, kemi och biologi

Svenska, matematik och samhällskunskap kan endast vara förstämne.

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande åk 7-9-utbildning omfattar 270 hp (4.5 år). Det krävs 90 hp i förstaämnet och 60 hp i andraämnet, inklusive 15 hp VFU i vardera ämnet.

Den nu föreslagna utbildningen omfattar 240 hp (4 år) och det krävs 90 hp (inklusive examensarbetet 30 hp) i förstaämnet och 60 hp i andraämnet. VFU:n har förkortats med 15 hp.

Till skillnad från nuvarande lärarutbildning föreslår utredningen att fasta två-ämneskombinationer ska rekommenderas. Utredningen anser att man inte kan obligatoriegöra dess kombinationer i examensordningen. Ämneskombinationerna är grupperade som svenska/språk, svenska/SO-ämnen, språk, SO-ämnen, matematik/NO-ämnen och NO-ämnen. De föreslagna kombinationerna svenska/religionskunskap och svenska/historia bedömer förvaltningen kunna medföra organisatoriska problem vad avser planeringen på skolnivå. Kombinationerna bör enligt förvaltningens uppfattning finnas inom områdena Språk, NO-ämnen eller SO-ämnen. Förvaltningen tillstyrker förslaget om rekommenderade fasta ämneskombinationer med undantag av kombinationen svenska/SO-ämnen religionskunskap och historia.

Förvaltningen anser att utbildningen bör omfatta åk 6-9 istället för 7-9. Motiveringen är dels att det innebär en högre flexibilitet och tjänstbarhet hos de nya lärarna. Det medför även en överbryggningsseffekt avseende lärarnas kunskaper ur ett utvecklingspedagogiskt perspektiv. Det ger även möjlighet till ett större ämnesdjup avseende de 6-9-lärare som kommer att undervisa i åk 6. Förvaltningens förslag om spannet 6-9 kombinerat med förslaget om spannet 3-6 (se ovan) ger, enligt förvaltningens uppfattning, bättre möjligheter för skolhuvudmännen, att utifrån de olika sätt grundskolan organiseras på, effektivare kunna tillgodogöra sig den kompetens de nya lärarutbildningarna ger.

Förvaltningen tillstyrker även förslaget om en 1-årig kompletteringsutbildning till 3-ämneslärare i grundskolan (då omfattande åk 6-9), alternativt 2-ämneslärare i gymnasieskolan.

Utredningens förslag:

Allmänna ämnen, två ämnen, gymnasieskolan och vuxenutbildningen
(Ämneslärarexamen och masterexamen, 5 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- (Examensarbete	15+30 hp)
- Första undervisningsämne (inkl.examensarbete)	120 hp
- Andra undervisningsämne	90 hp
	(300 hp)

Ämneskombinationer:

29 tvåämneskombinationer föreslås grupperade som svenska/språk, svenska /SO-ämnen, språk, SO-ämnen, matematik/NO-ämnen och NO-ämnen. Dessutom tillkommer som specialiseringar Data och teknologi

Svenska, matematik och samhällskunskap kan endast vara förstaämne.

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande ämneslärarutbildning för gymnasieskolans allmänna ämnen omfattar 279-330 hp (4.5-5.5 år) med ett förstämne om 90 hp (svenska samhällskunskap 120 hp) och ett andraämne om 90 hp.

Den förslagna utbildningen omfattar 300 hp (5 år) med ett förstaämne om 120 hp (inklusive examensarbete om 45 hp) och ett andraämne om 90 hp.

Även här föreslås rekommenderade tvåämneskombinationer, 29 stycken grupperade som svenska/språk, svenska/SO-ämnen, språk, SO-ämnen, matematik/NO-ämnen, och NO-ämnen. Dessutom specialisering data och teknologi.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag i denna del.

Utredningens förslag:

Yrkesämnen i gymnasieskolan och vuxenutbildningen
(Ämneslärarexamen och högskoleexamen, 1.5 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna 60 hp
 - VFU 30 hp
- (90 hp)

Se även särskilt remissvar angående betänkandet från utredningen rörande utbildning till yrkeslärare; "Yrkeskunnande" SOU 2008:112

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande yrkeslärarutbildning är treårig och har stora rekryteringsproblem trots verksamheten med s.k. SÄL-utbildning; en förkortad yrkeslärarutbildning förenad med anställning under utbildningstiden. Yrkeslärarutbildningen var fram till mitten av 1990-talet ettårig med krav på sju års väl vitsordad yrkeserfarenhet inom aktuellt yrkesområde.

Den nu föreslagna utbildningen föreslås omfatta 90 hp innehållande den utbildningsvetenskapliga kärnan och VFU och kunna förens med anställning. En särskild utredning "Yrkeskunnande" (SOU 2008:112) har utrett yrkeslärarutbildningen och lagt förslag som i denna del överensstämmer med nu aktuell utredning. När det gäller behörigheten till yrkeslärarutbildning förslår den utredningen att två nya ingångar öppnas till yrkeslärarutbildningen. Förutom den nuvarande med krav på 90 högskolepoäng inom relevant område föreslås som alternativ 60 veckors relevant eftergymnasial yrkesutbildning eller validering av den sökandes kunskaper som ska utföras av de till Skolverket av gymnasieutredningen föreslagna Nationella programråden. Förvaltningen tillstyrker även dessa förslag. De bör underlätta rekryteringen till yrkeslärarutbildningen.

Utredningens förslag:

Praktiska ämnen i grundskolan, hem- och konsumentkunskap, slöjd och teknik
(Ämneslärarexamen och magisterexamen, 4 år)
(Kandidatexamen efter 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- (Examensarbete	30 hp)
- Praktiska ämnet (inkl examensarbete)	90 hp
- Sidoämne (-n)	60 hp*

(240 hp)

- * För undervisning åk 1-6 30 hp vardera i två sidoämnen. För undervisning åk 7-9 60 hp i ett sidoämne

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande utbildning omfattar 270 hp (4.5 år) och ger förutom huvudämnet möjlighet att undervisa i ett sidoämne.

Denna utredning föreslår en utbildning omfattande 240 hp med möjlighet till två sidoämnen åk 1-6 och ett sidoämne åk 7-9.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag i denna del.

Utredningens förslag:

Estetiska ämnen i grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och Kulturskolan mm. Bild, dans, dramatik och musik
(Ämneslärarexamen och magisterexamen, 4 år)
(Kandidatexamen efter 3 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- (Examensarbete	15 hp)
- Estetiska ämnet (inkl. examensarbetet)	120 hp
- Fördjupning eller (för grundskolan) ett andra ämne	30 hp
	(240 hp)

Förvaltningens synpunkter

Nuvarande utbildning omfattar 270 hp (4.5 år) och ger förutom huvudämnet möjlighet att undervisa i ett sidoämne.

Utredningen föreslår en utbildning omfattande 240 hp (4 år) med möjlighet ett sidoämne i grundskolan men inte i gymnasieskolan. Förvaltningen anser att det ska vara möjligt med ett sidoämne även i gymnasieskolan. I övrigt tillstyrker förvaltningen förslaget i denna del.

Utredningens förslag:

Idrott och hälsa i grund- och gymnasieskolan
(Ämneslärarexamen och magisterexamen, 4 år)

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp
- (Examensarbete	30 hp)

För undervisning inom grundskolan

- Idrott och hälsa (inkl examensarbete)	90 hp
- Två andra ämnen (30+30 hp) för åk 1-6 och ett andra ämne (60 hp) för åk 7-9	60 hp

(240 hp)

För undervisning i gymnasieskolan

- Idrott och hälsa	120 hp
- Fördjupning (specialidrott, ergonomi)	30 hp
	(240 hp)

Förvaltningens synpunkter

Utbildning omfattar idag mellan 3.5-4.5 år beroende på vilket stadium det gäller.. För behörighet åk 7-9 och gymnasiet krävs 90 hp och för åk 1-6 krävs 60 hp i ämnet.

Utredningen föreslår en utbildning omfattande 240 hp (4 år) och att det ska krävas 90 hp inom grundskolan och 120 hp inom gymnasieskolan. Inom grundskolan kan behörighet för två sidoämnen åk 1-6 och ett sidoämne åk 7-9 erhållas. Inom gymnasieskolan föreslås att endast en fördjupning om 30 hp kan erhållas inom den förslagna utbildningens ram.

När det gäller gymnasieskolan anser förvaltningen att det även här ska vara möjligt att erhålla ett sidoämne som kan vara andra ämnen än de föreslagna specialidrott och ergonomi. Motiveringen för detta är de undersökningar som visar att en begränsning till endast undervisning i idrott och hälsa kan medföra arbetsskadeproblem för idrottslärarkåren.

Utredningens förslag:

Alternativ ingång till ämneslärarexamen för sökande som redan har erforderliga akademiska meriter. Avser:

Allmänna ämnen, grundskolans åk 7-9
Allmänna ämnen, gymnasieskolan och vuxenutbildningen
Praktiska och estetiska ämnen

Innehåll:

- Utbildningsvetenskaplig kärna	60 hp
- VFU	30 hp

Avses bl.a. kunna tillgodose behovet av lärare i mer ovanliga ämnen t. ex modersmålslärare och minoritetsspråken. Ska underlätta för forskarstuderande att bli lärare.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag i denna del.

De nya lärarutbildningarna i förhållande till dagens skola – organisatoriska och behörighetsmässiga konsekvenser

Utredningen ställer frågan om grundskolan inte längre är organiserad i stadier kommer då de framtida lärarna att kunna arbeta i just de årskurser utbildningen förberett dem för? Riskerar lärarutbildningen att låsa fast skolorna i en struktur som inte motsvarar organisationen?

Enligt utredningen är grundskolan organiserad på följande sätt:

Organisationsform	Antal skolor (%)	Antal elever (%)
1-3	7.7	2.3
1-5	15.1	9.9
1-6	39.9	28.8
1-9	20.3	33.5
4-6	1.0	0.4
4-9	2.4	4.1
6-9	5.4	9.2
7-9	8.0	12.7

Enligt utredningen stämmer inte organisationsformerna 1-5 och 6-9 överens med förslaget om nya lärarutbildningar. I skolor med 1-5 uppstår ett kompetensöverskott då lärarna i åk 4-6 endast kan undervisa i två av sina årskurser. I skolor med 6-9 kan det på lång sikt bli en kompetensbrist i åk 6.

Enligt utredningen kan problemen lösas dels genom att skolorna omorganiseras till 7-9 eller till 4-9, dels genom lärare för åk 4-6 anställs endast för åk 6, eller att en

sådan kompetens lånas in. Utredningen menar att de beskrivna problemen omfattar endast 5 % av skolorna och 2 % av eleverna.

Förvaltningens alternativa förslag är, som tidigare redovisats, istället Förskoleklass-åk 3, åk 3-6 och åk 6-9. Detta ger, enligt förvaltningens uppfattning, bl.a. en större flexibilitet och tjänstbarhet hos de nya lärarna och som bättre motsvarar grundskolans organisation.

Ett annat problem är de lärare från nuvarande och tidigare lärarutbildningar med större årskursomfattning än den nu föreslagna. De kommer inte längre att kunna tjänstgöra inom hela det årskursspann de är utbildade för. Utredningen menar dock att en betydande del av tidigare- och senarelärarna redan nu begränsas till färre årskurser eftersom endast knappt en fjärdedel av skolorna täcker hela deras årskursomfång. Endast i 1-9 respektive 4-9-skolorna kan dessa lärare verka som avsett.

Utredningen menar att de organisatoriska problemen inte ska överdrivas. Redan nu måste skolledarna hantera lärare ifrån tre olika lärarutbildningssystem. Skolledarna kommer att behöva göra fortlöpande kompetensbedömningsanalyser för att kunna organisera lärarna så att de kan undervisa i de årskurser de har utbildning för. Organiseringen av lärarna i arbetslag underlättar genom att lärarna kan komplettera varandras kompetenser. Även fortbildning och kompetensutveckling av lärarna blir ett instrument för att lösa de kompetensluckor som kan uppstå.

Ytterligare ett problem gäller åk 7-9 där lärarna normalt utbildas för två ämnen. Ett undervisningsämne kommer inte att kunna vara ett blockämne som NO eller SO, utan det är de olika ämnen dessa block består av. Idag undervisar många lärare blockvis och övergången kommer att få konsekvenser. Utredningen menar att kvalitetshöjningen på ämnesnivå enligt de nya lärarutbildningarna uppväger de praktiska problem som kan uppstå.

Denna utrednings förslag och även utredningen ”Legitimation och skärpta behörighetsregler” (SOU 2008:52), kommer dels att medföra att lärare som idag är behöriga att undervisa på olika stadier och i olika ämnen inte längre kommer att bli det. Dels kommer, som ovan beskrivits, de kommande lärarnas utbildning inte att stämma överens med hur en del skolor faktiskt är organiserade. Förvaltningen har i sitt tidigare remissvar på utredningen om legitimation anført att kostnaderna för nödvändig kompletteringsutbildning för nu verksamma lärare undervärderats eller inte alls beräknats. Det gäller även denna utredning som ju ändå påpekar att fortbildning och kompetensutveckling blir ett instrument för att uppväga de

praktiska problem avseende nu verksamma lärarnas behörighet som kommer att uppstå. Förvaltningen menar att dessa kostnader närmare måste utredas och att en finansiering av dem måste anvisas.

Förvaltningen har tidigare i detta remissvar även föreslagit att en huvudprincip för lärarutbildningen bör vara att en kompetensnivå alltid ska vara påbyggbar till nästa nivå. I utredningen "Legitimation och skärpta behörighetsregler" föreslås att det ska vara möjligt för lärare att överbrygga från en nivå till nästföljande nivå för lärare med fördjupade ämneskunskaper genom behörighetsgivande utbildning. Motivet för detta angavs vara att lärare dels ska kunna följa en grupp elever och bidra till en mjuk övergång mellan olika nivåer i skolan, dels för att underlätta för skolorna att organisera sin verksamhet. Denna tankegång finns tyvärr inte med i nu aktuell utredning avseende F-3-, 4-6- eller 7-9-lärarna (där ju förvaltningen istället föreslår F-3-, 3-6- och 6-9-lärare). Förvaltningen tillstyrkte detta i sitt remissvar avseende den tidigare utredningen och anser fortfarande detta vara angeläget.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Utredningens förslag:

- Lärosätena formaliserar sitt samarbete med skolhuvudmännen angående VFU i en beslutsför nämnd
- Ett system med fältskolor, till vilka all VFU förläggs, byggs upp av varje lärarutbildning. Dessa bör kvalitetssäkras av Skolverket/Statens skolinspektion
- Lärosätena strävar även efter att få även fristående skolor som fältskolor
- Formella och bindande avtal tecknas mellan lärosäten och skolhuvudmän angående VFU
- En bestämd del av helårsersättningen per studerande utgår till skolhuvudmännen som ersättning för VFU
- Utbildning av VFU-handledare blir en obligatorisk del av samarbetet mellan lärosäte och skolhuvudman
- Examination av de studerande under VFU:n tydliggörs och att alla studerande

besöks av en representant för lärarutbildningen under VFU:n

- VFU ska kunna garanteras inom relevant ålderskategori/skolform
- Lärosätena bör undersöka möjligheterna att VFU även ska kunna förläggas utanför skolväsendet för intresserade studerande
- Lärosätena undersöker möjligheterna att starta FoU-skolor

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till de olika förslagen som syftar till en verksamhetsförlagd utbildning med hög kvalitet. VFU:n blir nu en tydlig utbildningsdel med en egen examination och betygssättning. Samtidigt vill dock förvaltningen betona vikten av att VFU:n utgör en integrerad del av hela lärarutbildningen och som inte lever ett eget liv. Förslagen omfattar en nämnd som formaliserar samverkan mellan lärosätena och skolhuvudmännen, avtal lärosäten och skolhuvudmän, kvalitetssäkrade fältskolor, VFU inom relevant ålderskategori, obligatorisk handledarutbildning för VFU-handledarna, examination av de studerande under VFU:n och möjligheten att starta FoU-skolor. En del av dessa förslag behöver dock förtydligas i det fortsatta arbetet. Det gäller t. ex nämndens status och befogenheter, handledarutbildningens innehåll, kriterier för fältskolor och vad det innebär att vara fältskola samt examinationsformer i samband med VFU:n.

När det gäller ersättning för VFU:n till skolhuvudmännen sägs i utredningen att en bestämd del av helårsersättningen per studerande ska utgå till skolhuvudmännen. En utgångspunkt föreslås vara det belopp som används inom sjuksköterskeutbildningen, dvs 1 300 kronor per studerande och praktikvecka. Vid en VFU omfattande 30 hp skulle detta ge 26 000 kr per studerande. Detta är en väsentlig och välkommen höjning av ersättningen till skolhuvudmännen som avlöser en situation där skolhuvudmännen istället skjutit till kommunala medel för att finansiera VFU:n.

När det gäller förslaget om fältskolor vill förvaltningen understryka vikten av att dessa kommer att spegla olika slags skolor både vad avser verksamhetsform, organisation, elevunderlag och pedagogik. Förvaltningen vill även understryka vikten av att skolhuvudmännen engageras i urvalet och hela processen

Fortbildning och kompetensutveckling av lärare

Utredningens förslag:

- Möjligheterna till fortbildning och kompetensutveckling av lärare bör kraftigt förstärkas
- Lärosäten och skolhuvudmän bör ta ett gemensamt ansvar för att erbjuda kvalitativa kurser för yrkesverksamma lärare
- Frågan om hur ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare kan organiseras och finansieras bör utredas närmare

Förvaltningens synpunkter

Utredningen konstaterar att de länder som har de mest framgångsrika skolsystemen får lärarna regelbunden och kvalitativ fortbildning och att detta område kraftigt behöver förbättras i Sverige. Skolhuvudmännen har här ett huvudansvar men också de fackliga organisationerna har här en viktig roll att spela liksom högskolor och universitet. Utredningen förväntar sig en framtida stark expansion inom området fortbildning och kompetensutveckling för lärare.

Utredningens förslag i detta sammanhang begränsar sig till ett förslag om att hur ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare ska organiseras och finansieras bör utredas närmare. Förvaltningen tillstyrker detta förslag. Inte minst de insatser som måste genomföras för redan yrkesverksamma lärare avseende deras behörighet, vilket blir en konsekvens av denna utredning och den tidigare utredningen ”Legitimation och skärpta behörighetsregler” (SOU 2008:52). Förvaltningen anser att i bägge dessa utredningar är dessa konsekvenser otillräckligt utredda och undervärderade. Inte minst de kostnader som kommer att uppstå och hur de ska finansieras.

En del i en förbättrad kompetensutveckling för lärare bör bestå av ett utbud av fristående kurser riktade mot lärare.

Ämnesdidaktiska resurscentra

Utredningens förslag:

Ämnesdidaktiska miljöer för att stärka ämnesdidaktiken i form av nya nationella resurscentra vid universitet och högskolor byggs upp inom områdena:

- Svenska	- Historia
- Svenska som andraspråk, sfi och Modersmål	- Samhällskunskap
- Matematik	- Geografi
- Moderna språk	- Biologi
- Estetiska ämnen	- Fysik
- Yrkesämnen	- Kemi
- Idrott och hälsa	- Teknik
- Religionskunskap, filosofi och Psykologi	- Fritidspedagogik

Resurscentra förläggs till universitet och högskolor efter ansökan i konkurrens

Förvaltningens synpunkter

Idag finns 9 nationella resurscentra varav 7 är ämnesdidaktiska, ett inom området främjande av god hälsa hos barn och ungdom och ett inom området livslångt lärande.

Utredningen föreslår att 16 centra byggs upp. Förutom de 7 ämnesdidaktiska som nu finns även estetiska ämnen, yrkesämnen, Idrott och hälsa, religionskunskap/filosofi/psykologi, historia, samhällskunskap, geografi och fritidspedagogik.

Centrat för livslångt lärande berör vuxenutbildningen och ligger utanför utredningens uppdrag. Utredningen kommenterar inte nuvarande Centrat för god hälsa hos barn och ungdom.

Förvaltningen tillstyrker den föreslagna utvidgningen av ämnesdidaktiska centra. Dessa bör, enligt förvaltningens uppfattning, arbeta nära och i samverkan med lärare, skolor och skolhuvudmän.

Forskning och forskarutbildning

Utredningens förslag:

- Den Utbildningsvetenskapliga kommittén omvandlas till ett ämnesråd för utbildningsvetenskap inom Vetenskapsrådet
- Samma principer för finansiering och valförfarande som tillämpas för nu befintliga ämnesråd också ska gälla utbildningsvetenskap
- Vetenskapsrådet får utökat anslag till utbildningsvetenskaplig forskning med 60 mnkr
- Medel till uppbyggnad av kapacitet ges som basanslag till sju lärosäten under tio år med 10 mnkr per år. Medlen ska fördelas i konkurrens
- Ett anslag skapas för att underlätta en uppbyggnad av handledningsresurser vid de olika lärarutbildningarna riktade mot kommunala satsningar. Anslaget tilldelas högskolorna med motsvarande 75 000 kr per år för varje kommunalt finansierad doktorand som antas i utbildningsvetenskap
- Lärosäten inrättar utbildningsvetenskapliga huvudområden för generella examina inom lärarutbildningen
- Ämnesstuderande eller ämneslärare som söker till forskarutbildning i sina undervisningsämnen behandlas på lika villkor som studerande från fristående kurser
- Fler forskarskolor inom det utbildningsvetenskapliga området tillskapas

Förvaltningens synpunkter

Utredningen anser att en nyckelfråga för lärarutbildningens kvalitet och status som akademisk utbildning är dess vetenskapliga grund eller forskningsbas. Det finns flera brister i detta avseende. Andelen disputerade lärare är låg, utbildningsvetenskap har en låg andel av forskningsresurserna och examensarbetena inom lärarutbildningen visar en bristande vetenskaplig nivå.

Utredningen förslår en rad åtgärder för att stärka lärarutbildningens vetenskapliga grund. Ett ämnesråd för utbildningsvetenskaplig forskning, samma principer för finansiering för utbildningsvetenskap som för övriga ämnen, ökade anslag för utbildningsvetenskaplig forskning, förstärkta handledarresurser riktade mot kommunala satsningar avseende doktorander i utbildningsvetenskap, fler forskarskolor inom det utbildningsvetenskapliga området mm. Förvaltningen tillstyrker dessa olika förslag om förstärkningar av det utbildningsvetenskapliga området.

Lämplighetsprov, behörighet, examinationsformer mm

Utredningens förslag:

- Möjligheterna att anordna lämplighetsprov för antagning till lärarutbildning undersöks
- Behörighetskraven för lärarutbildningen ses över i syfte att skärpa kraven och höja nivån på de sökandes förkunskaper
- Större variationer i lärarutbildningens undervisnings- och examinationsformer
- Skärpta och tydliga kravnivåer där den enskilde studerandens insats tydligt framgår
- Det internationella inslaget i lärarutbildningen måste stärkas på alla nivåer och utgöra en del av de förväntade lärandemålen
- Inom samtliga lärarutbildningar bör det undersökas hur IT på lämpligaste sätt kan integreras i utbildningen för att ge de blivande lärarna den IT- kompetens som läraryrket kräver

Förvaltningens synpunkter

Utredningen föreslår att antagningsprov som bedömer lämpligheten för läraryrket ska utgöra en del av den särskilda behörigheten till lärarutbildningarna. Läraryrket ställer stora krav på personlig lämplighet och fallenhet. Proven bör anpassas till respektive inriktning och testa allmänna förmågor som muntlig och skriftlig framställning, pedagogiskt ledarskap, social lyhördhet och förmåga att skapa

intresse. Proven bör vara nationella. Utredningen ställer även frågan hur rimligt det är med lämplighetsprov till en utbildning som har så få sökande. Man bedömer dock att en ny lärarutbildning med en tydligare struktur kommer att locka fler sökande och att kraven på personlig lämplighet kommer att ge signaler som kommer att attrahera fler sökande.

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag om behörighetsgivande lämplighetsprov, bl.a. mot bakgrunden att en del andra länder med mycket högt sökandetryck till lärarutbildning och med goda utbildningsresultat tillämpar detta förfarande.

Utredningen föreslår att behörighetskraven generellt bör höjas. Alla bör ha goda kunskaper i svenska, matematik och engelska och för ämneslärare måste de ha läst de ämnen upp till en viss nivå de ska undervisa i. Utredningen gör även här bedömningen att utbildningar med höga krav lockar många kvalificerade sökande. Utredningen lägger dock inga konkreta förslag vad gäller behörighetsgivande ämnen till de olika lärarutbildningarna utan hänvisar till att frågan bör utredas i ett större sammanhang där även möjligheterna till preparandutbildningar i högskolans regi för att bredda rekryteringsunderlaget undersökas. Förvaltningen tillstyrker förslaget att se över behörighetskraven och att i samband med detta se över möjligheterna till preparandutbildningar för att bredda rekryteringsunderlaget.

Övriga förslag

Utredningens förslag:

- Universitet och högskolor får ansöka om rätt att utfärda de nya examina
- Högskoleverket prövar ansökningarna
- Examensrätten ska kunna begränsas på inriktnings- eller ämnesnivå
- Dimensioneringen av lärarutbildningen ska utgå från Skolverkets och Högskoleverkets prognoser
- Examensmål fördelas utifrån dessa prognoser på lärosätena med utgångspunkt i beviljade examensrätter och tillgänglig utbildningskapacitet
- Ingen intagning till lärarutbildning under lå 2009/10

- Nya examina kan börja utfärdas fr.o.m. höstterminen 2010
- Lärosäten ska underlätta för studerande inom den nuvarande lärarutbildningen att gå över till den nya utbildningen
- Delar av den nya lärarutbildningen ges som fortbildning för yrkesverksamma lärare
- Kravet i högskolelagen på ett särskilt organ för lärarutbildning tas bort
- Kravet på att lärarutbildningen ska innehålla tvärvetenskapliga inslag tas bort
- Lärosätens styrelser tar ett vidgat ansvar för kvalitetsfrågor rörande lärarutbildning
- Tidsbegränsade anställningar som adjunkt om fem år. Erkänt skickliga lärare anställs på denna tid
- Kombinations- och utbytesanställningar

Förvaltningens synpunkter

Att lärosätena får ansöka hos Högskoleverket om rätt att utfärda de nya examina, att examensrätten kan begränsas på inriktnings- och ämnesnivå och att dimensioneringen av lärarutbildningen ska utgå från Skolverkets och Högskoleverkets prognoser, tillstyrks av förvaltningen. Det bör bl.a. få till effekt att undervisningsgrupperna i olika ämnen i högre grad kommer att bestå av enbart lärarstuderande. Denna homogenitet ger möjlighet till en bättre koppling mellan undervisningsämne och didaktik vilket är angeläget.

När det gäller utredningens förslag om att ingen intagning ska ske till lärarutbildningen under läsåret 2009/10 anser förvaltningen detta inte vara acceptabelt med hänsyn till det avbräck av nyexaminerade lärare detta medför. Utredningen skriver att deras bestämda råd till ansvariga politiker och tjänstemän är att inte forcera fram en så viktig process som sättnings av en ny struktur för lärarutbildningen ännu en gång. Lärosätena måste få god tid på sig. Ändå bedömer utredningen att en ny lärarutbildning kan starta tidigast höstterminen 2010. Förvaltningen anser att intagning ska ske varje år och att det är bättre att skjuta fram reformen för att skapa den nödvändiga tiden för ett väl planerat

genomförande. De förändringar i lärarutbildningen utbildningen föreslår är omfattande och utifrån de negativa erfarenheter, som utredningen själv tar upp, infördes den nuvarande lärarutbildningen för hastigt och den forcerade tidsplanen bidrog starkt till att än mängd problem uppstod. Planeringen/implementeringen inför genomförandet, själva genomförandet och utvärderingen av de nya lärarutbildningarna är en innehålls- och tidsmässigt omfattande process som måste ges goda både tidsmässiga och ekonomiska förutsättningar för att lyckas.

Förvaltningen tillstyrker vidare förslagen om att lärosäten ska underlätta för studerande inom den nuvarande lärarutbildningen att gå över till den nya, och att delar av den ny utbildningen ska ges som fortbildning för yrkesverksamma lärare

Det gäller även förslagen om att kravet på ett särskilt organ för lärarutbildning tas bort och att lärosätenas styrelser tar ett vidgat ansvar för kvalitetsfrågor rörande lärarutbildningen. Samtidigt måste dock helhetsansvaret för lärarutbildningen vid ett lärosäte klart och tydligt framgå.

Förvaltningen tillstyrker även de förslag som rör anställningar inom lärarutbildningen och som förordar tidsbegränsade anställningar av erkänt skickliga lärare samt kombinations- och utbytesanställningar för att stärka sambandet skolhuvudman/lärosäte.

Utredningen föreslår även att kravet på att lärarutbildningar ska innehålla tvärvetenskapliga inslag ska tas bort. Utredningen anser att det bör vara upp till lärosätet att självt bestämma om och hur tvärvetenskapliga inslag ska inrymmas i utbildningen. Denna typ av organisatoriska och innehållsmässiga direktiv från statens sida finns inte för någon annan högskoleutbildningen och bör därför inte heller finnas för lärarutbildningen anser utredningen. Utifrån denna motivering, som alltså inte tar bort det tvärvetenskapliga perspektivet från lärarutbildningen, tillstyrker förvaltningen förslaget.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningens beräkningar:

- De ekonomiska konsekvenserna av förslagen är enligt utredningen helt beroende av faktorerna dimensionering och avbrottsfrekvens.

- När det gäller dimensioneringen har utredningen utgått från Skolverkets prognoser om lärarbehovet
- När det gäller studieavbrotten antar utredningen att dess förslag kommer att leda till en lägre avbrottsfrekvens (den är nu 35 %) och därmed medföra en viss besparing. Med nuvarande avbrottsfrekvens kostar lärarutbildningen 1 548 mnkr. Med föreslagen struktur och nuvarande avbrottsfrekvens beräknas lärarutbildningen kostar 1 573 mnkr. Med föreslagen struktur om en avbrottsfrekvens om 10 % beräknas lärarutbildningen kosta 1 228 mnkr. D.v.s. 320 mnkr mindre.
- Kostnaderna för forskningssatsningen med syfte att stärka lärarutbildningens vetenskapliga grund (ca 176 mnkr) är helt nödvändig
- Sammanfattningsvis menar utredningen att förslagen inte medför några kännbara merkostnader jämfört med idag

Förvaltningens synpunkter

Som förvaltningen tidigare hävdade är bl.a. de kostnader som uppstår för kompletteringsutbildning av nu verksamma lärare inte beräknade. Förvaltningen anser att denna fråga bör utredas i särskild ordning och att en finansiering anvisas.